

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

הסרת יבלת מבהמה להכשירה לקרבן

(ק"ג א') **משנה:** חותכין (ביד) יבלת (מום הפוסל קרבן התמיד¹, וחתכינתו דוחה שבת) במקדש², אבל לא במדינה. ואם בכלי, כאן וכאן אסור (מן התורה).

ורמינהו (ממשנה בפסחים, ס"ה ב'): (1) (אע"פ שקרבן פסח דוחה שבת) הִרְפִּיבוּ (על כתפו ברשות הרבים), והבאתו מחוץ לתחום, וחתכינת יבלתו (לכאורה אפילו ביד), אין דוחין. (2) רבי אליעזר אומר: דוחין (אפילו בכלי. לשיטתו, שמכשירי מצוה דוחים שבת, אפילו אפשר לעשותם מבעוד יום)!

(ומתוך) רבי אלעזר ורבי יוסי ברבי חנינא - (4) חד אמר: הא והא בלחה, ולא קשיא, כאן (משנתנו) ביד (מותר), כאן (תנא קמא בפסחים האוסר חתיכת יבלתו) בכלי. (2) וחד אמר: הא והא ביד, ולא קשיא הא (משנה בפסחים) בלחה (אסור), הא (משנתנו) ביבישה.

ולמאן דאמר הא ביד הא בכלי, מאי טעמא לא אמר הא בלחה, הא ביבישה?

אמר לך: ביבישה אפילו בכלי נמי שרי. מאי טעמא? איפרוכי איפרכא (ובמקדש בוודאי מותרת³. ואילו במשנה כתוב שבכלי אף במקדש אסור).

שיטות הראשונים

חתיכת יבלת מכהן במקדש: פסק הרמב"ם כמאן דאמר הא והא בלחה, הא ביד הא בכלי. ובכלי אסור אף במקדש. וביבישה אפילו בכלי שרי. וכתב "הנוטל צפרניו או שערו או שפמו או זקנו - הרי זה תולדת גוזז, וחיב; והוא שיטל בכלי. אבל אם נטלן בגידו, בין לו בין לאחר - פטור⁴. וכן החותך יבלת מגופו, בין ביד בין בכלי - פטור, בין לו בין לאחר⁵. ומתוך לחתך יבלת במקדש ביד⁶, אבל לא בכלי; ואם היתה יבשה - חותכה אף בכלי, ועובד⁷."

חתיכת יבלת בשבת מקרבן פסח: פסק הרמב"ם כמאן דאמר הא והא בלחה, כאן ביד כאן בכלי וכו' אמר לך ביבישה אפילו בכלי וכו', וכתב, "שחיטת הפסח וזריקת דמו ומחוי קרביו והקטר חלביו - דוחין את השבת, שאי אפשר לעשותן קדם השבת, שהרי קבוע לו זמן, שנאמר: "במועדו" (במדבר טו, ט, ג). אבל הרפכתו, והבאתו מחוץ לתחום, וחתכינת יבלתו

¹ ויקרא כב, כב.

² ואע"ג דכי עביד נמי ביד מתקן הוא, והוה ליה חותך מבעלי חיים והוי תולדה דגוזז את הצמר, אפילו הכי כיון דכלאחר יד קא עביד, שאין כן דרך לחותכה אלא בסכין, אין כאן אלא שבות. רש"י.

³ ואולי אף במדינה.

⁴ על פי משנה וגמרא פרק המצניע, צ"ד ב'.

⁵ כתב המגיד משנה: הכלי שכתב רבינו שפטור הוא מתמיה אצלי, כי לפי הסוגיא שבסוף עירובין, נראה בביאור שהיבלת הלחה, החותכה בכלי הרי הוא כחותך צפורניו בכלי שהוא חיב. וזה נראה לי כמוכרח שם, ודברי רבנו צריכין לי עיון. עכ"ל. וראה ביאור הגר"א (או"ח שמב, ס"ק ג). ואמנם צ"ב עוד, שכן לכאורה סותר הרמב"ם עצמו מיניה וביה, שבסמוך פוסק שמותר חתיכת יבלת לחה במקדש רק ביד, משמע שבכלי אינו שבות אלא דאורייתא.

⁶ לכהן שעלתה בו יבלת על גופו, וכל זמן שהיא עליו פסול לעבודה.

⁷ מקורות - רמב"ם (הל' שבת ט, ח).

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

בכלי - אינן דוחין את השבת, שהרי אפשר לעשותן קדם השבת. ואם יכול לחתך יבלתו בידו בשבת - חותך, ואם היתה
יבשה - חותכה אפלו בכלי, שאין שבות במקדש כלל...⁸

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן שמ)

ב. אסור לחתך יבלת מגופו, בין ביד בין בכלי, בין לו בין לאחר.

כריכת גמי על חבורה בשבת

(ק"ג ב') **משנה:** כהן שלקה באצבעו, כורך עליה גמי במקדש (אע"פ שהגמי מרפא, הואיל וכעת הוא צורך עבודה, שאינו
דרך ארץ שתיראה מכתו כשעובד), אבל לא במדינה (שמרפא בשבת. ורפואה בשבת, שבות היא, ואסור). אם להוציא דם
(שמהדקה בגמי להוציא דמה), כאן וכאן אסור (שאינן זה צורך עבודה. ועוד, דהוה ליה חובל, ואב מלאכה לא הותר במקדש).

אמר רב יהודה בריה דרבי חייא: לא שנו אלא גמי, אבל צלצול קטן, הוי יתור בגדים.

ורבי יוחנן אמר: לא אמרו יתור בגדים אלא במקום בגדים, אבל שלא במקום בגדים (כגון באצבע), לא הוי יתור
בגדים.

(ומקשה) תיפוק ליה משום חציצה!⁹

(ומתרץ) בשמאל¹⁰. אי נמי בימין ושלא במקום עבודה (כגון על גב האצבע).

ופליגא דרבא, דאמר רבא אמר רב חסדא: במקום (לבישת) בגדים, אפילו נימא אחת חוצצת. שלא במקום
בגדים (כגון על אצבעו, רק חתיכת בגד שיש בה שיעור), שלוש על שלוש (אצבעות) חוצצות, פחות משלוש על שלוש
אינן חוצצות.¹¹

אדרבי יוחנן ודאי פליגא (הא דרבא¹²). אדרב יהודה בריה דרבי חייא מי נימא פליגא?

שאני צלצול קטן דחשיב.

לישנא אחרינא אמרי לה:

אמר רב יהודה בריה דרבי חייא: לא שנו (שמותר לכרוך במקדש) אלא גמי. אבל צלצול קטן (אזור קטן נאה) חוצץ.

⁸ מקורות - רמב"ם (הל' קרבן פסח א,יח).

⁹ בין גמי בין צלצול, משום דחייץ בין ידיו לעבודה, ואנן ולקח הכהן וזרק הכהן בעינו, דמשמע בעצמו על ידו, ולא על ידי אחרים. רש"י.

¹⁰ שאין עבודה כשרה בה, כדאמר בשחיטת חולין: כל מקום שנאמר אצבע או כהן, אינו אלא ימין. רש"י.

¹¹ דאידי דלא חשיב בגד, יתור בגדים אין כאן, דלאו בגד הוא. וחציצה נמי אין כאן, דשלא במקום בגדים הוא, ושלא במקום עבודה.
רש"י.

¹² כדאמרן שלא במקום בגדים רבי יוחנן לא חשיב יתור כלל, אפילו בבגד גדול. רש"י.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

ורבי יוחנן אמר: לא אמרו חציצה בפחות משלוש על שלוש אלא במקום בגדים. אבל שלא במקום בגדים, שלוש על שלוש, חוצצות. פחות משלוש, אין חוצצות.

(ק"ד א') והיינו דרבא אמר רב חסדא.

(ומברר) לימא פליגא דרב יהודה בריה דרבי חייא (דחשיב צלצול קטן יתור בגדים)?

(ודחי) שאני צלצול קטן דחשיב (ואפשר שמודה בו רבא¹³).

שיטות הראשונים

ייתור בבגדי כהונה: כתב הרמב"ם, "כִּשְׁם שֶׁמְחַסֵּר בְּגָדִים חַיֵּב מִיָּתֵהּ וּפּוֹסֵל הָעֲבוּדָה, כִּפְּהִי יִתֵּר בְּגָדִים, כְּגוֹן שֶׁלֶבֶשׁ שְׂתִי כְּתָנּוֹת אוֹ שְׁנֵי אֲבָנִיּוֹת, או כִּפְּהִי הַדְּיוּט שֶׁלֶבֶשׁ בְּגָדִי כִּפְּהִי גְדוֹל וְעֵבֵד - הֲרִי זֶה מַחְלֵל הָעֲבוּדָה, וְחַיֵּב מִיָּתֵהּ בִּיְדֵי שְׂמִיּוֹת."¹⁴

איסור חציצה בכונה: כתב הרמב"ם "נֶאֱמַר בְּבִגְדֵי כֹהֵן "עַל בְּשׂוּרוֹ [...] וּלְבָשָׁם" (ויקרא טז, ד) - מִלְּמַד שֶׁלֹּא יִהְיֶה דָּבָר חוֹצֵץ בֵּין בְּשׂוּרוֹ לְבִגְדִים. אֲפֹלוּ נִימָה אַחַת אוֹ עֶפֶר אוֹ כֶּנֶס מֵתָהּ אִם הִיָּתֵהּ בֵּין בְּשׂוּרוֹ לְבִגְדָה, הֲרִי זֶה חֲצִיצָה, וְעֲבוּדָתוֹ פְּסוּלָה."¹⁵

חציצה שלא במקום בגדים: פסק הרמב"ם כרבא, הסובר שלא במקום בגדים, פחות משלוש על שלוש אינו חוצץ. וכתב, "כִּפְּהִי עַל בְּשׂוּרוֹ בְּגָד שֶׁלֹּא בְּמִקוֹם בְּגָדִים, כְּגוֹן שֶׁפָּרְכוּ עַל אֲצָבָעוֹ אוֹ עַל עֶקְבוֹ: אִם הִיָּה בּוֹ שְׁלֹשׁ אֲצָבָעוֹת עַל שְׁלֹשׁ אֲצָבָעוֹת - הֲרִי זֶה חוֹצֵץ וּפּוֹסֵל; פְּחוּת מִכָּאן - אִינוֹ חוֹצֵץ. וְאִם הִיָּה צְלָצוֹל קָטָן - הוֹאִיל וְהוּא חָשׁוּב בְּגָד בְּפָנָי עֲצָמוֹ, הֲרִי זֶה פּוֹסֵל וְאֵף עַל פִּי שְׂאִין בּוֹ שְׁלֹשׁ עַל שְׁלֹשׁ."

אמנם כתב הרמב"ם "כִּפְּהִי שֶׁלֶקָה בְּאֲצָבָעוֹ - מִתֵּר לְכַרְךָ עֲלֶיהָ גְּמִי בְּשִׁבְתָּ, אוֹ בְּגָד שְׂאִין בּוֹ שְׁלֹשׁ עַל שְׁלֹשׁ, וְעוֹבֵד. וְאִם נִתְפָּנֵן לְהוֹצִיא דָם - אֲסוּר; וְהוּא שֶׁלֹּא יִחַץ הַגְּמִי אוֹ הַבְּגָד בֵּין בְּשׂוּרוֹ לְכָלִּי בְּשַׁעַת הָעֲבוּדָה." והשיגו הרמב"ם: דבריו סותרים זה את זה! הלא אמר שלא במקום בגדים פחות משלוש אינו חוצץ, בין היד לכלי. וכן הוא בעירובין ובזבחים¹⁶.

¹³ אבל רבי יוחנן פליג עליה, דהא עלה קאי ופליג. רש"י.

¹⁴ מקורות - רמב"ם (הל' כלי המקדש י, ה).

¹⁵ מקורות - רמב"ם (הל' כלי המקדש י, ו).

¹⁶ כתב הכסף משנה: ואני אומר נראה שהראב"ד מפרש דהא דאמר רבא שלא במקום בגדים ג' על ג' חוצצות פחות משלוש על שלוש אינן חוצצות, דחוצצות ואינן חוצצות לענין חציצה בין יד לכלי איתמר. ומשום הכי השיג וכתב שדבריו סותרים את דבריו. אבל לפי האמת דעת רבינו (הרמב"ם) כפירוש רש"י דחוצצות ואינן חוצצות לא לענין חציצה איתמר, אלא לענין ייתור בגדים. והריטב"א הכריע כפרש"י. וכו'. מקורות - רמב"ם (הל' כלי המקדש יח, ט). ראב"ד (השגות, כלי המקדש י, ט).